

Джерело: [ЛітАкцент](#)

[Маркіян Камиш. Київ-86. К.: Нора-друк, 2016](#)

Київ інколи справляє враження диких джунглів. Але це так, на рівні метафори. А от припустимо, що після вибуху 1986-го місто опинилося – цілком логічно – у зоні відчуження разом із Прип'яттю і Чорнобилем. І ця метафора гранично би буквализувалася. Скажімо, тоді у травні киян не погнали масово на парад, а так же масово евакували. Як би виглядало місто зараз, у 2015-у, хто Київ населяв би і хто жив би, неспроможний його (не) любити?.. Сумнівне щодо оригінальності/новизни припущення, здається, і такий саме непевний хід для постапокаліптичного роману. Хіба що йдеться не про жанрову постапокаліптику, а про якийсь дуже особистий «кінець світу».

Екстремальний фотограф, японська порноакторка і радомишлевський сталкер. Воно б уже тут і зупинитися. Інтриги, щоб почитати новий роман Маркіяна Камиша «Київ-86», наразі в переліку дійових осіб вистачить. Та тут вона, ця трійця, радше й не інтрига, а така собі каверза – не особливо їхній ексцентричності слід довіряти. Отже. Покинутий

Київ 2015-го, кордон якого тепер сягає «сонного Радомишля», і трійця нелегальних туристів.

Шаблони постапокаліптичного роману в «Києві-86» не залишають місця для психологічного нюансування чи ускладненої мотивації героїв. Але щось цікаве можна надібати й тут. Скажімо, обоє – і хлоп-турист, і провідник – злегка закохуються в дівчину, яку щедро між собою ділять. А ще раптова істерика Ікумі (це жіночку так звати), котру переслідують інші нелегали в зоні, натякне на досвід сексуального насилля, яке вона колись пережила. І таке: гроші, котрі провідник отримує за свої послуги, каже, витрачає на бухло, ремонт мотоциклу і сплату аліментів (дві штуки баксів на прогулянку, між іншим). Про мотоцикла багато ще почуємо, а от згадка про залишену дитину – поодинокі і побіжна. Складати профайли героїв доведеться самостійно. За наявності такого бажання: вони – не характери, вони – здебільшого типажі.

Так, безіменний сталкер з «Києва-86» (страшенно подібний до розповідача з «Оформляндії») – трікстер як він є. В самому що не є сакральному сенсі: навіть не шахрай, а таке собі граничне втілення індивідуалізму. І як всякому трікстеру, йому важить бачити світ не в категоріях набуття, а включно втрати. Навіть так – розтрати, збитку. Не тільки старий Київ, родину, моногамні стосунки, соціально нормальне життя, стабільний дохід, навіть якщо йдеться про гастарбайтерство у Празі (був такий варіант в його біографії), від котрих він свідомо відмовився. Фіксуємо слідом за ним розтрату всього цінного, авторитетного – поступову, але системну.

З одного боку, це інтимізує його стосунки зі світом, він відчайдушно самотній і даремно прагне порозуміння з іншими людьми. Це тільки його Київ. З іншого боку, це наділяє його вчинки певної анархічною свободою. Це тільки його Київ, але місто при тому – повністю покинуте і занедбане. Така ритуальна свобода виявляється напрочуд небезпечною... Ви уже здогадалися, що у фіналі хтось помре? Японський фотограф карколомних пригод в Україні не переживе.

Так і любовна історія про родину-на-трьох і нав'язливі згадки про груповухи мають в «Києві-86» більш глибокий зміст щодо творення альтернативного світу, аніж надаються до характеристики героїв. І я говорю не тільки про ритуальний жест у бік улюбленого сюжетного ходу Роберта Гайнлайна (своїх предтеч Камиш вшанує).

В жанровій прозі групова родина оприявнюється тоді, коли порушується природний хід речей, соціальні структури та інституції сягають своєї межі (як-от у «Світі, що помирає» Джорджа Мартіна). Різко міняються умови життя, крах соціуму настільки очевидний, що оголюється обмеженість будь-яких ресурсів, зокрема і людських. Катастрофа на ЧАЕС, котру за версією Камиша не замовчували, як то було насправді, а оголосили вчасно, запустила ланцюгову реакцію. Не тільки Київ спорожнів. Перестав існувати Союз – раніше, ніж в тій історії, яку ми знаємо, і значно болісніше і стрімкіше відбувся той розпад: «Радянський Союз наклався через рік. Україна лишилася сам на сам з дірою розміром з Молдову, якою тепер вигулюю іноземних туристів».

Повний колапс систем – соціальних, культурних, екологічних. Тоді з'являється «нова родина», точніше: відновлюється в правах групова родина феодального ладу. Відкат до попередньої версії. Ці японсько-українські сексуальні контакти з «Кієва-86» не є «полуничкою» для утримання уваги читача, але свідчать, що маємо справу зі світом, який помирає. (Хочете поговорити про таїнства Фавнії і Вальпургієві ночі, які у залишеному людом на початку травня 1986-го Києві ніколи не кінчаються?).

Тож тут – на тлі небезпечних київських джунглів – стало формується таке собі колективне тіло: людські одиниці копулюються в найхімерніших розкладах; і це уже питання виживання, а не сексуальної розкутості... Зрештою, завдання Камишевого провідника і полягає в тому, щоб «нівелювати ризики і звести їх до гіпотетики. Аби, аби, аби». Він вільний обирати шлях, але обирати такі мусить. Сталкер у ту порноакторку, з якою слова один одному не сказали, бо буквально не мають спільної мови, щиро закохується. Бо мусить.

Читаючи цю невибагливу любовну історію, згадувала давню притчу про двох монахів, які стріли жінку на березі ріки, і старший переніс її на собі через потік. Камишев сталкер – це і є той старший монах. (На роль молодшого природно претендує законний бойфренд, фотограф Наокі). У зустрічі з Іншою він здатен відмовитися від якихось своїх чину, присяги, догми, щоб досягнути і осягнути співіснування як таке. Ікумі – не спокуса для цього ченця від Зони. Вона – якийсь суто ситуативний інструмент, щоб стало ясно: просто тут, просто зараз треба відступитися від своєї внутрішньої самотності, перейти від фантазій вічних мандрів Зоною до реальної життєвої ситуації «любити жінку». А бути самотнім для провідника з «Кієва-86» – значить, мати внутрішній простір, суголосний чудотворній покинутій Зоні.

Як тебе (не) любити, Києве мій

Написав Ганна Улюра

Середа, 21 вересня 2016, 19:29

Він час від часу надibuє у Києві екзотичних звірів. Коли сталася катастрофа сердобольні кияни випустили з зоопарку тварин. Ті вижили, розмножилися – і тепер десь на вулиці Фрунзе полюють пантери і тигри. Симпатична деталь про покинуті простори, в котрих здатна утворитися екологічна гармонія (якщо людина не завадить). Але ще явніше: з цією недоречною в наших кліматах звіриною асоціює себе саме провідник. Таке ж химерне самотнє звірятко.

Тож, екзамен на зустріч з Іншою він не витримує; цілком природно.

Ок, це не історія про любов. Точніше: це не історія про любов до жінки.

Камиш, як і у попередньому своєму романі «Оформляндія, або Прогулянка в зону», стало тримається очевидного прототипу – «Пікніка на обочині» Стругацьких (чи «Сталкера» Тарковського, що вам ближче). А я собі згадала: Зона в першотексті утворилася навколо і зі сміття, яке по собі залишили пришельці. В «Києві-86» на правах такого-от сміття, що утворює викривлену реальність постапокаліптики – легка, але нав'язлива ностальгія за пізньорадянським Києвом. Буквальна ностальгія. Безіменний «туроператор» Камиша в своїх спостереженнях над здичавілим містом системно підмінює наявний, хоч і вигаданий, простір уявним, хоч і не спільним, часом. І цей недопроявлений Київ кінця 80-х, побачений героями Камиша – напрочуд харизматичний.

Обстежити Жовтневу площу, завернути до площі Ленкому, переночувати у люксах «Дніпра», помилуватися фікусами в потворних вазонах у готельних коридорах, поскладати з залізних літер радянських слоганів (що на дахах були колись) різне матюччя, розказати японцям про Хрещатик, під котрим протікає річка, повтикати на підготовленні до травневого параду трибуни біля будинку Профспілок, почитати «Київську правду» за 1986 рік, пошукати затінку на Рейтарській і Чкалова, наливайка «Поділ», магазин «Ноти», торт «Сувенірний», гастроном «Морозівський», агітборди на Свердлова, велосипед «Україна»... «Київ, який ми втратили». В цьому місті вічно тривають травневі свята.

Антиутопія про альтернативне теперішнє (спробуйте-но відрізнити його від фантастичного майбутнього) цієї миті стає справжнісінькою утопією, зверненою у минуле. І як за таких умов той здичавілий Київ полюбити, уже не виникає питань: треба просто згадати місто свого дитинства. У «Києві-86» чисто спрацьовує ставка на місце, на якийсь уявно спільний наш дім. Не просто ностальгія, а тотальна ностальгія – спокушає,

позаяк аж занадто скидається тут на «життя як воно є». Утопія в межах антиутопії – тут дієва рамочна конструкція номер один.

Така сама, але під другим номером – передбачення постапокаліптичного майбутнього у постапокаліптичному майбутньому. Київ Камиша ще тримається купи, більш-менш. Підірвані мости і не існує більше Лівого берега, але вцілів будинок Профспілок, полюють в хащах на площі Хмельницького пантери і зруйнований вщент Поділ, але все ще ваблять мандрівників чудесні очі Оранти на фресках Собору. Отож є що втрачати і надалі? Небагато, кажуть: «Я травлю про далеке майбутнє, де на питання “Хто такі кияни?” відповідають, що жили колись такі дурні, які намагалися відмивати радіацію водою», але навряд то майбутнє таке віддалене, як здається.

Сталкер весь час боїться, що прорве дамбу і Дніпро поховає під собою рештки міста; це його тривалий нічний жах. В своїх снах він, як і годиться, супермен, котрий рятує красуню від божевільного Дніпра. Але ці сни корегують численні розповіді про реальні аварії: цунамі на Тайвані, вибух на АЕС в Японії, землетрус у Вірменії, геноцид в Африці, знищений Арал – на будь-який смак. Трікстер, зачарований катастрофами – дивина та й годі... Сталкер збирає у коробки від сірників крильця мертвих метеликів і планує згодом зробити з них колаж. Смерть як артоб'єкт – то тільки в планах. А зараз – смерть як розділений між «учасниками» досвід... Аж поки не вирине в текст і не набере форми невідступних фрейдівських повторів згадка про Помпеї. Некрофілія некст левел.

Поховані під попелом і збережені відтак для нащадків тіла помпейців мають в «Києві-86» одну просту аналогію. Трійка авантюристів, що нарешті потрапляє до Києва, робить колективну знімку старожитнім палароїдом – ще всі живі, уже всі закохані. «Застиглі і чарівні» – як те заскочене у минулому Місто. Київ або Помпеї.

І час зупиняється. Точніше – історичний час стає міфологічним. І от наприкінці роману провідник рахує: пізня осінь, зима, рання весна – і можна назад до зони. Все стабільно і унормовано в цьому схибленому світі: все вирішують природні цикли.

Смерть одного з героїв за таких умов не має жодного значення, позаяк вона так само включена в міфологію циклу, як ті ритуальні по суті груповухи. Прощаючись з Ікумі, розповідач передбачає: той випадє ще важка робота скорботи, вона переживатиме втрату Наокі в «реальному» історичному час – «Написала свій е-мейл на жовтому папірці. Якою мовою ми говоритимемо? Якою писатимемо листи? Чи передасть машинний

Як тебе (не) любити, Києве мій

Написав Ганна Улюра

Середа, 21 вересня 2016, 19:29

переклад жаль і біль втрати? Не передасть». Йому, природній людині, рутинна робота скорботи не загрожує, його рутинна – принципово інакша за походженням: «Я повернуся додому і дивитимуся вітчизняні ліги футболу, колупатиму дирчик і тягатиму линів з ріки. Палитиме сонце і тиша гаситиме барабанні перетинки». Це просто очікування. Природна невблаганність природної людини.

І що у підсумку? – А таке: «Київ-86» Маркіяна Камиша – переконлива історія про те, як не любити.